

відносин.

Резюмуючи описане встановлено, що ефективна боротьба з економічною злочинністю потребує не лише комплексного та системного підходу держави, який поєднує профілактичні, правоохоронні та репресивні заходи, а й чітких пріоритетів та відповідного забезпечення: економіки, кадрового досвіду, аналізу інформації, наукових методів, матеріально-технологічного тощо. Нехтування будь-яким із цих елементів суттєво знизить ефективність боротьби держави з економічною злочинністю в системі підприємницьких структур.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вівчар О. І. Управління економічною безпекою підприємств: соціогуманітарні контексти: *монографія*. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2018. 474 с.
2. Зяйлик М. Ф. Організаційний механізм управління соціогуманітарною компонентою забезпечення економічною безпекою підприємств у фокусів сучасних викликів та загроз. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. № 2. 2020. С. 42–46.
3. Sharko V., Radchenko O., Budiaiev M. & Tarasenko O. Cloud technologies in business management. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2021. 4(39). 294–301.

УДК 340

Антюк І. П.
*викладач кафедри кримінального
права та процесу
Західноукраїнського національного
університету*

Проблемні питання продовження прокурором строку досудового розслідування

Процесуальні строки, за визначенням Рогатинської Н.З., є невід'ємним складовим елементом кримінально-процесуальних форм і механізмів кримінально-процесуального регулювання, адже є юридичними засобами врегулювання кримінальних процесуальних відносин [1].

Пунктом 1 ч. 3 ст. 294 КПК України визначено, що, якщо з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину досудове розслідування (досудове слідство) неможливо закінчити у строк, зазначений у п. 4 ч. 3 ст. 219

цього Кодексу, такий строк може бути продовжений у межах строків, встановлених п.п. 2 і 3 ч. 4 ст. 219 цього Кодексу до трьох місяців - керівником окружної прокуратури, керівником обласної прокуратури або його першим заступником чи заступником, заступником Генерального прокурора [2].

Незважаючи на вичерпний перелік осіб, уповноважених на продовження строку досудового розслідування, проблемним на практиці є вирішення питання можливості продовження строку досудового розслідування до трьох місяців заступником керівника окружної прокуратури, як керівником органу прокуратури, чи внаслідок здійснення ним процесуального керівництва у кримінальному провадженні.

Неоднозначною з цього приводу є і судова практика.

Зокрема, Верховним Судом у Постанові від 07.03.2024 у Справі № 638/14951/18 висловлено позицію про можливість продовжувати строк досудового розслідування до трьох місяців заступником керівника окружної прокуратури в тому разі, якщо він здійснював процесуальне керівництво у кримінальному провадженні, оскільки положення п. 9 ч. 2 ст. 36 КПК уповноважують таку особу приймати процесуальні рішення, в тому числі щодо продовження строків досудового розслідування за наявності підстав, передбачених цим Кодексом [3].

Однак, погодитись з такою позицією не можна.

Так, ч. 2 ст. 131¹ Конституції України визначає, що організація та порядок діяльності прокуратури визначаються законом, яким є Закон України «Про прокуратуру» [4].

Відповідно до ч.ч. 1 та 2 ст. 25 Закону України «Про прокуратуру», прокурор, серед іншого, здійснює нагляд за дотриманням законів органами, що провадять досудове слідство, користуючись при цьому правами і виконуючи обов'язки, передбачені КПК України. Генеральний прокурор, керівники відповідних прокуратур, їх перші заступники та заступники відповідно до розподілу обов'язків координують діяльність правоохоронних органів відповідного рівня у сфері протидії злочинності [5].

Тому, з врахуванням цих норм, правовий статус прокурора визначається сукупністю закріплених у кримінальному процесуальному законі прав, обов'язків та повноважень, якими він наділений для здійснення своїх завдань та функцій, залежно від конкретного етапу кримінального провадження.

Нормативне визначення поняття «прокурор» наведено у п. 15 ч. 1. ст. 3 КПК України. Такий процесуальний статус набуває особа, яка обіймає посаду, передбачену ст. 15 Закону України "Про прокуратуру", та діє у межах своїх повноважень.

Відсильний характер такої норми свідчить про те, що законодавець застосував організаційний підхід до визнання категорії «прокурор» у кримінальному процесуальному законодавстві.

З моменту початку досудового розслідування, кримінальне процесуальне законодавство розділяє повноваження прокурора, у тому числі у зв'язку з виконанням адміністративно-розпорядчих функцій, тобто в залежності від займаної посади у системі органів прокуратури.

Пункт 9 ч. 1 ст. 3 КПК України визначає термін «керівник органу прокуратури»: Генеральний прокурор, заступник Генерального прокурора - керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (для прокурорів

Спеціалізованої антикорупційної прокуратури), керівник обласної прокуратури, керівник окружної прокуратури та їх перші заступники і заступники, які діють у межах своїх повноважень.

Норми КПК України свідчать про те, що набуття процесуального статусу «керівника органу прокуратури» законодавець «прив'язує» виключно до посади, яку прокурор обіймає у прокуратурі, під наглядом якої знаходиться службова особа (слідчий чи прокурор), який розпочав чи проводить досудове розслідування.

Саме керівник органу прокуратури наділяє підпорядкованого прокурора процесуальними правами «прокурора, який здійснюватиме повноваження прокурора у конкретному кримінальному провадженні», (процесуального керівника) шляхом реалізації функцій, визначених ст. 37 КПК України, та винесення відповідної постанови.

Крім цих двох основних функцій прокурора законодавець закріпив у кримінальному процесуальному законі механізм нагляду та контролю, у тому числі і за процесуальними керівниками. Для цього на прокурорів у залежності від займаних посад покладенні контрольні-наглядові функції, реалізація яких має забезпечувати дотримання прав осіб, які піддаються кримінальному переслідуванню, потерпілих від злочину інших учасників.

Тобто, законодавцем створений механізм контролю за прокурором у кримінальному провадженні (процесуальним керівником).

Для прикладу, ч. 6 ст. 36 КПК України наділяє Генерального прокурора, керівника обласної прокуратури, керівника окружної прокуратури, їх перших заступників та заступників при здійсненні нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування правом скасовувати незаконні та необґрунтовані постанови слідчих та прокурорів нижчого рівня.

Також, прокурор вищого рівня розглядає скарги слідчого на рішення, дії чи бездіяльність прокурора, що передбачено ст.ст. 311-313 КПК України; погоджує процесуальні документи прокурора щодо відмови від підтримання державного обвинувачення, його зміни, висунення додаткового обвинувачення тощо.

На прокурора, у залежності від займаної посади, покладенні контрольні-наглядові функції при здійсненні кримінального провадження щодо окремих категорій осіб (глава 37 КПК України).

Так, відомості, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення суддею Вищого антикорупційного суду чи народним депутатом України, вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань Генеральним прокурором (виконувачем обов'язків Генерального прокурора).

Лише Генеральним прокурором, його заступником, керівником обласної прокуратури в межах його повноважень здійснюється письмове повідомлення про підозру адвокату, депутату місцевої ради, депутату Верховної Ради Автономної Республіки Крим, сільському, селищному, міському голові.

У всіх таких випадках законодавець виокремлює прокурора, наділяючи його певними контрольні-наглядовими повноваженнями, саме за займаною посадою, а не за узагальнюючим процесуальним статусом – керівник органу прокуратури.

Тому, на певного прокурора саме за посадою покладена функція продовження строку досудового розслідування до трьох місяців.

Крім того, у ст. 295 КПК України службова особа органу прокуратури, яка

наділена правом на продовження строку слідства, називається «прокурор, уповноважений розглядати питання продовження строку досудового розслідування».

З цього слідує, що законодавець не ототожнює такого прокурора з керівником органу прокуратури.

Пункт 1 ч. 3 ст. 294 КПК України визначає перелік посад в органах прокуратури, зайняття яких уповноважує прокурора розглядати питання продовження строку досудового розслідування. Заступник керівника окружної прокуратури до таких посад не відноситься.

Хибними на мою думку є і можливість заступника керівника окружної прокуратури продовжувати строк досудового розслідування як процесуальним керівником у кримінальному провадженні в силу приписів п. 9 ч. другої ст. 36 КПК України.

Дійсно повноваження прокурора групи прокурорів визначаються ч. 2 ст. 36 КПК України, п. 9 якої наділяє його повноваженнями приймати процесуальні рішення у випадках, передбачених згаданим Кодексом, у тому числі щодо закриття кримінального провадження та продовження строків досудового розслідування за наявності підстав, передбачених цим самим Кодексом.

Зрозуміло, що однією з таких підстав, визначеною п. 1 ч. 3 ст. 294 КПК України, є саме зайняття відповідної посади в органах прокуратури.

Тому у заступника керівника окружної прокуратури повноважень на продовження у кримінальному провадженні строку досудового розслідування до трьох місяців немає.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Рогатинська Н.З. Розумність строків як одна з основних засад кримінального процесу. Держава та регіони. 2016. № 5 (53). С. 124–127.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України.<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (Дата звернення: 20.03.2024).
3. Постанова від 07 березня 2024 року, справа № 638/14951/18, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117590222>.
4. Конституція України, прийнята 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
5. Про прокуратуру: Закон України від 14 жов. 2014 р. № 1697-VII., <https://zakon.rada.gov.ua/go/1697-18>.